

BÜLTEN

ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ ÜYE VE DESTEKÇİLERİ İÇİN
2025/1

İÇİNDEKİLER

DÜNYA GENELİNDEN İYİ HABERLER

4-5

KALİPLARA SIĞAMAYIZ!

9

ÖLÜM CEZASI RAPORU

12-14

İNSAN HAKLARI EĞİTİM PROGRAMI FAALİYETLERİ

16-17

DEĞİŞİME GİDEN YOL PROTESTO HAKKI

6-8

TÜRKİYE'NİN EVRENSEL PERİYODİK İNCELEMESİ VE DÜNYADA İNSAN HAKLARININ DURUMU

10-11

CİDDİ RİSK ALTINDAKİ AFGAN SİĞİNCİ İÇİN ACİL EYLEM

15

AKTİVİZM VE ETKİNLİKLER

18-19

Dergi Adı: Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi İktisadi İşletmesi Bülteni
İmtiyaz Sahibinin Adı: Selma Kanbur Yılmaz
Sorumlu Yazı İşleri Müdürünün Adı: Necmettin Tuğkan Gündoğdu
Editör: Burcu Gülten, Esra Açıkgoz
Çeviri Editörü: Dila Keleş
Fotoğraf Editörü: Fatih Ekinci
Tasarım/Üygunlama: Altuğ Çavuşoğlu

Yönetim Yeri, Adresi: Göztepe Mah. Bağdat Cad. No:173 K:1 D:2
 34730 Kadıköy/İstanbul
Basımı Yapanın Adı ve Adresi: Hasan Cömert-Ahmet Kocakerim,
 Hat Baskı Sanatları San. Ve Tic. Ltd. Şti. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi ZA 4-5-2
 Topkapı Fatih/İstanbul
 0212 613 75 96
Basım Tarihi: Nisan 2025
Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın, Dört Ayda Bir Yayınlanır

Önyazı

SEVGİLİ DESTEKÇİLERİMİZ MERHABA,

Son bültenimizden bu yana hak ihlallerine yönelik çalışmalarımızı yürütürken, küresel hareketimizle birlikte şubemizin de odağı yine ne yazık ki Gazze'deki sivil katliam, savaş suçları ve ihlaller oldu. Şubat ayında 162 sivil toplum örgütü ve sendika ile, AK Başkanı Ursula von der Leyen'e bir mektup yazarak AB'yi İsrail'in İşgal Altındaki Filistin'de yasadışı yerleşimleriyle ticaret ve iş yapmayı yasaklamaya çağırdık.

ABD Başkanı Trump'ın "Gazze'yi devralacağını" söylemesi ve 2 milyon Filistinliyi Gazze'den zorla nakletmeyi savunması üzerine açıklamamızda; bu kışkırtıcı, ölçsüz ve utanç verici dili kınadık. Filistinlileri zorla sınır dışı etme planlarının savaş suçu ve insanlığa karşı işlenen suç kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini bir kez daha belirttik. Her yıl olduğu gibi, 2024 için de "Ölüm Cezası" raporumuzu yayımladık. 2024 yılında 15 ülkede bin 500'den fazla kişinin infaz edilmesi ve küresel infazların 2015'ten bu yana en yüksek sayıya ulaşmış olması, raporumuzun en önemli bulgularından.

Türkiye ise son on yılların en kitlesel sosyo-politik çalkantılarından biriyle karşı karşıya. İBB Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun 19 Mart'ta "yolsuzluk" ve "teröre yardım" soruşturmalarıyla gözaltına alınması ve tutuklanmasının ardından on binlerce kişi sokaklara çıktı. Bu yaşananlar bir takım ifade özgürlüğü ve insan hakları ihlallerini de beraberinde getirdi. Özellikle barışçıl protestolara yönelik engellemeler, orantısız güç kullanımı, işkence ve kötü muamele iddialarına dair çalışmalarımızı yürütüyoruz.

Bu dönemde olumlu denebilecek iki gelişme de yaşandı. İlki Gezi Davası sanıkları Mücella Yapıcı, Hakan Altınay ve Yiğit Ekmekçi'nin yeniden yargılandıkları davada beraat etmeleriydi. Elbette hâlâ cezaevinde olan Osman Kavala ve diğer dört Gezi Davası Düşünce Mahkûmu'nun derhal serbest bırakılması için çalışmalarımıza devam ediyoruz.

İkincisi ise, yaklaşık sekiz yıl süren bir yargılamanın ardından beraat eden ve hak savunucularının kriminalize edilmesinin önemli örneklerinden biri olan Taner Kılıç'ın davasında beraat kararının nihayet kesinleşmesi oldu.

Sevgili destekçilerimiz, Bu kısıtlı alanda hem Türkiye'de hem de tüm dünyada Af Örgütü olarak yürüttüğümüz çok farklı ihlallerin ve çalışmaların tümüne değinmek imkânsız elbette. Bütün bu çalışmalarımıza ve daha fazlasına hem Türkiye şubemizin hem de global hareketimizin web sitelerinden, sosyal medya hesaplarından anlık olarak ulaşabilir, daha detaylı bilgi alabilirsiniz. Bizleri takip etmeniz, destek olmanız, yanımızda olmanız ve bu uluslararası mücadeleyi birlikte yürütmemiz çok önemli ve değerli. Çalışmalarımızda sizlerin desteği, imzanız, sözünüz ve katkınız çok kıymetli. Siz sevgili destekçilerimize mücadelemizde yanımızda olduğunuz için bir kez daha teşekkür ediyorum.

Daha özgür günlerde buluşabilmek umuduyla.

RUHAT SENA AKŞENER

Direktör

Uluslararası Af Örgütü Türkiye

DÜNYA GENELİNDEN İYİ HABERLER

DİLA KELEŞ
Çeviri Koordinatörü
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

1 2024 HAKLAR İÇİN YAZ KAMPANYAMIZDA YER ALAN NETH NAHARA'NIN DA ARALARINDA BULUNDUĞU BEŞ KİŞİ SERBEST BIRAKILDI

TikTok'ta "Neth Nahara" adıyla bilinen Angolalı sosyal medya fenomeni Silva Miguel, ülkedeki iş ve fırsat eşitsizliklerini sorgulayan, kadınları eğitimi görmeleri ve bağımsızlıklarını kazanmaları için cesaretlendiren sosyal medya paylaşımları yapıyordu. İki çocuk annesi Neth, bir canlı yayında Cumhurbaşkanı João Lourenço'yu eleştirdiği gerekçesiyle 2023 yılında gözaltına alındı.

Uluslararası Af Örgütü 2024 yılında, dünyanın en büyük insan hakları kampanyası olan Haklar İçin Yaz kapsamında, Neth Nahara'nın ve hükümeti eleştirdikleri gerekçesiyle keyfi olarak tutuklanan diğer dört kişinin serbest bırakılması için çağrıda bulundu. Neth Nahara, Adolfo Campos, Gildo das Ruas, Tanaice Neutro ve Pensador, bir yıldan uzun süren tutukluluğun ardından ocak ayında serbest bırakıldılar.

2 UCM SAVCISI TALİBAN LİDERLERİ HAKKINDA TUTUKLAMA EMRİ BAŞVURUSUNDA BULUNDU

Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) Savcılığı 23 Ocak'ta yayımladığı açıklamada, Afganistan'da insanlığa karşı işlenen toplumsal cinsiyete dayalı zulüm suçlarında suç şüphesi taşıdıkları gerekçesiyle Taliban Dini Lideri Hibetullah Ahundzade ve Başyargıç Abdülhakim Hakkani hakkında tutuklama emri çıkarılması için başvuruda bulunduğunu duyurdu. Afganistan'da Taliban'ın iktidarı ele geçirdiği 2021 yılından bu yana Taliban yönetiminin kadın haklarına yönelik yaygın, sistematik ve kasıtlı saldırılarını belgeleyen Uluslararası Af Örgütü, UCM Savcılığı'nın başvurusunu Afgan kadınlar, kız çocuklar ve LGBTİ+'lar için adaletin sağlanmasında önemli bir adım olarak değerlendirdi.

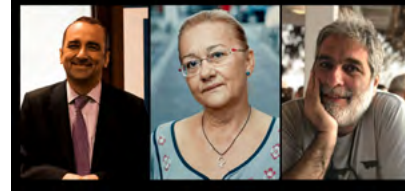

©Laurens van Puttén, ANP-AFP via Getty Images

3 SUUDİ KADIN HAKLARI SAVUNUCUSU SELMA EL ŞEHAB DÖRT YILLIK HAKSIZ TUTUKLULUĞUN ARDINDAN SERBEST BIRAKILDI

Leeds Üniversitesi'nde doktora öğrencisi ve iki çocuk annesi olan 36 yaşındaki Selma El Şehab, Twitter'da Suudi kadın hakları aktivistlerinin paylaşımlarını retweet ettiği için 15 Ocak 2021'de tutuklandı. Paylaşımları gerekçe gösterilerek, "kamu düzenini bozmak ve toplumun ve devletin istikrarını sarsmak" gibi suçlamalarla Mart 2022'de Özel Ceza Mahkemesi tarafından altı yıl hapis cezasına mahkum edildi. Eylül 2024'te Yüksek Mahkeme yeniden yargılama kararı verdi ve hapis cezası dört yıla düşürülerek ertelendi. Aralık 2024'te dört yıllık infaz süresi dolan Selma, Ocak 2025'te serbest bırakıldı. Uluslararası Af Örgütü Orta Doğu Araştırmacısı Dana Ahmed konu hakkındaki açıklamasında, "Dünyanın dört bir yanında insan hakları aktivistleri yılmadan mücadele etmeseydi, Selma'nın serbest bırakılması mümkün olmazdı" dedi.

4 GEZİ DAVASI'NDA YARGILANAN MÜCELLA YAPICI, HAKAN ALTINAY VE YİĞİT EKMEKÇİ BERAAT ETTİ

2013'teki kitlesel protestolarla ilgili olarak "hükümeti ortadan kaldırmaya teşebbüse yardım etmek" suçundan 18'er yıl hapis cezasına mahkum edilen ve haklarındaki mahkumiyet kararı Eylül 2023'te Yargıtay tarafından bozulan Mücella Yapıcı, Hakan Altınay ve Yiğit Ekmekçi yeniden yargılandıkları davada beraat etti. 11 Şubat 2025'te verilen beraat kararı üzerine bir açıklama yayımlayan Uluslararası Af Örgütü Kıdemli Türkiye Kampanyacısı Milena Buyum, "Bu dava, yargılanan kişilerin haklarına yönelik ağır ihlallere yol açmakla kalmadı, aynı zamanda Türkiye'de adalet sisteminin nasıl bir siyasi baskı aracı haline geldiğinin de utanç verici bir örneği oldu. Bu beraat kararının ardından, hâlâ cezaevinde tutulan Osman Kavala ve diğer dört Gezi Davası Düşünce Mahkumu da derhal serbest bırakılmalıdır" dedi. Uluslararası Af Örgütü, Gezi Davası'nın, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) bağlayıcı kararlarıyla çelişen siyasi güdümlü bir yargılama ve adaletsizlik olduğunun altını çizmektedir.

5 CELLEBRİTE, SİRBİSTAN'DA MOBİL ADLİ YAZILIMLARININ KULLANIMINI DURDURDU

Uluslararası Af Örgütü 2024'te yayımladığı *Dijital Hapishane: Sırbistan'da Gözetim ve Sivil Topluma Yönelik Baskılar* başlıklı raporunda, Sırbistan'da mobil adli yazılımların gazetecilerin ve aktivistlerin mobil cihazlarından veri sızdırmak ve bazı durumlarda cep telefonlarına casus yazılım bulaştırmak için kullanıldığını belgeledi.

Rapordaki bulgular üzerine, Cellebrite şirketi 25 Şubat 2025 tarihinde bir açıklama yayımlayarak, "müşterilerin teknolojimizi, son kullanıcı sözleşmemizde belirtilen açık ve zımnı koşullara aykırı olacak şekilde kötüye kullanma olasılığına ilişkin tüm iddiaları ciddiyle ele alıyoruz"

ifadelerini kullandı ve kolluk güçleri ile hükümet kuruluşları için geliştirilen ürünlerinin ilgili müşterilere satışının durdurulduğunu açıkladı.

6 ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ TÜRKİYE ŞUBESİ ONURSAL BAŞKANI TANER KILIÇ BERAAT ETTİ

Mülteci hakları avukatı ve Uluslararası Af Örgütü Onursal Başkanı Taner Kılıç, yaklaşık sekiz yıl süren bir yargılama sürecinin ardından 27 Şubat 2025 tarihinde beraat etti. Haziran 2017'de gözaltına alınan ve 14 ay aşkın süre cezaevinde tutulan Kılıç, aleyhine hiçbir delil olmadığı halde Temmuz 2020'de "terör örgütü üyeliği"nden suçlu bulunarak altı yıl üç ay hapis cezasına mahkum edilmişti. Beraat kararı, Yargıtay 3. Ceza Dairesi'nin daha önce Kılıç hakkındaki temelsiz mahkumiyeti bozma kararına ilişkin savcılığın itirazını reddetmesi sonucu kesinleşti. Uluslararası Af Örgütü'ne konuşan Taner Kılıç, "Bu haksız dava yalnızca benim değil, Türkiye'deki tüm insan hakları toplumunun da başının üzerinde sallanan Demokles'in kılıcı gibiydi. Tüm bu süreç boyunca emin olduğum tek şey haklı ve masum olduğumdu ve dünyanın dört bir yanından aldığım destek bana güç verdi. Benim için harekete geçen her bir kişiye teşekkür ederim" dedi.

7 FİLİPİNLER ESKİ DEVLET BAŞKANI DUTERTE'NİN UCM'DEKİ YARGILAMASI BAŞLADI

Filipinler'de 2011 ile 2019 yılları arasında yürütülen "uyuşturucuyla mücadele" politikası kapsamında binlerce kişinin ölümünden sorumlu tutulan eski devlet başkanı Rodrigo Duterte'nin, Uluslararası Ceza Mahkemesi'ndeki (UCM) yargılaması 14 Mart

2025 tarihinde başladı. UCM, 11 Mart'ta Duterte hakkında insanlığa karşı işlenen cinayet suçu nedeniyle tutuklama emri çıkarmıştı. Duterte aynı gün, Hong Kong'dan Filipinler'in başkenti Manila'ya dönüşünde gözaltına alınarak Lahey'e sevk edildi. Uluslararası Af Örgütü Güneydoğu Asya Araştırmacısı Rachel Chhoa-Howard, "Duterte'nin adalet önüne çıkarılması, 'uyuşturucuyla mücadele' politikası yüzünden hayatını kaybeden binlerce kişinin ailelerinin hiç göremeyeceklerinden endişe ettikleri bir manzardır. Bugünkü duruşma, en ağır suçlardan sorumlu tutulmaların, konumları her ne olursa olsun, bir gün adaletle yüzleşeceklerini gösteriyor" ifadelerini kullandı.

8 CUMARTESİ ANNELERİ/ İNSANLARI YAKLAŞIK YEDİ YILDIZ SÜREN DAVADA BERAAT ETTİ

Mayıs 1995'ten bu yana her Cumartesi, 1980'lerde ve 1990'larda zorla kaybedilen yakınları için adalet talep etmek üzere Galatasaray Meydanı'nda toplanan Cumartesi Anneleri'nin 25 Ağustos 2018 tarihindeki 700. hafta buluşmaları Beyoğlu Kaymakamlığı tarafından yasaklanmış ve polis toplananları şiddet kullanarak dağıtmıştı. Aradan iki yıl geçtikten sonra, 2020'de 46 kişi hakkında, "kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşe silahsız olarak katılmak ve ihtara rağmen dağılmamak" suçlarından dava açıldı. Davanın ilk duruşması Mart 2021'de görüldü. 14 Mart 2025 tarihinde gerçekleştirilen duruşmada beraat kararı verildi. Uluslararası Af Örgütü Avrupa Bölgesel Direktör Yardımcısı Dinushika Dissanayake, "Yetkililer, uzun yıllardır beklenen bu karardan gerekli sonucu çıkarmalıdır. Cumartesi Anneleri/İnsanları zorla kaybedilen yakınları için adalet talep etmek üzere her Cumartesi Galatasaray Meydanı'nda toplanma hakkına sahiptir. İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya'yı meydandaki süregelen tüm kısıtlamaların derhal ve kalıcı olarak kaldırılmasını sağlamaya çağırıyoruz" şeklinde konuştu.

DEĞİŞİME GİDEN YOL: PROTESTO HAKKI

DENİZ AKDENİZ BELOVACIKLI

Kampanyalar Koordinatörü
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Protestolar, Türkiye ve dünya tarihinde kitlelerin taleplerini hayata geçirdiği, insan hakları ihlallerini önlediği veya sorumluların hesap verebilirliğini sağladığı önemli araçlardan biridir. Ancak aynı zamanda devletlerin baskı ve sindirme politikalarının da bir sahnesidir. Kitleler taleplerini dile getirmek için meydanları doldururken sık sık yetkililerin şiddet veya gözaltı gibi diğer hukuka aykırı fiilleri ile karşılaşır.

Türkiye, adı insan hakları ihlalleri ile anılan bir ülke haline gelmiş olsa da aynı zamanda büyük direnişlerin ve ısrarlı hak mücadelelerinin de merkezidir. LGBTI+'lar, kadınlar, işçiler, iklim aktivistleri, öğrenciler, öğretmenler ve daha niceleri hem kendi hakları hem de hakları ihlal edilen diğerleri için seslerini sokaklara taşımaktan vazgeçmiyor. En güncel örneği ise İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun da aralarında bulunduğu 100'den fazla kişinin gözaltına alınmasıyla başlayan ve Türkiye'nin (neredeyse) dört bir yanına yayılan eylemlerdir.

Emniyet güçlerinin, barışçıl protestoculara yönelik aşırı ve ayırım gözetmeyen güç kullanımı, biber gazı, göz yaşartıcı gaz ve tazyikli suyun gelişigüzel kullanımı, protestocuların gözaltına alınması veya tutuklanmasının da etkisiyle barışçıl protesto hakkı bir kez daha Türkiye'de gündem oldu.

BİR HAK OLARAK BARIŞÇIL PROTESTO

Barışçıl protesto hakkı, Türkiye Anayasası ve Türkiye'nin de tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerce koruma altındadır.

Türkiye Anayasası'nın 34. Maddesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. Maddesi, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 21. Maddesi barışçıl protesto hakkını güvence altına alır.

Devletlerin görevi yalnızca bu hakkı ihlal etmemek değil, aynı

zamanda barışçıl protesto hakkını korumak, gözetmek ve hakkın kullanımını kolaylaştırmaktır. Başka bir deyişle devletler, barışçıl protesto hakkının kullanılmasına gereksiz, ayrımcı veya hukuka aykırı müdahale etmekten kaçınmalı, protestocuları şiddetten korumalı, protestoculara gerekli durumlarda belirli hizmetleri (trafik yönetimi, tuvaletler gibi) sağlamalı ve protestonun barışçıl bir biçimde sürdürülmesi için protestoyu düzenleyenlerle veya katılımcılarla iletişim kurmalıdır.

MEKÂNI KISITLANAN PROTESTO, PROTESTO OLUR MU?

Devletlerin protestoları sindirmeye yönelik en sık başvurduğu yöntemlerden biri, mekân kısıtlamalarıdır. Bu, şehrin tamamında belirli bir süreyle tüm protestoların yasaklanması, şehrin belirli bölgesinde (bir semt gibi) belirli süreyle tüm protestoların yasaklanması, sembolik mekânların (bir meydan gibi) belirsiz süreyle tüm protestolara yasaklanması veya belirli bir protestonun belirli mekânda yapılmasının yasaklanması şeklinde olabilir.

Türkiye'de yetkililer, çoğunlukla bu yasaklamalar karşısında "izin verilen" protesto alanları belirler ve bahsi geçen protestoların bu alanlarda yapılması konusunda baskı yapmaya çalışır. Bu mekânlar, genellikle şehir merkezlerinden uzak, ulaşımın kolay olmadığı ve protestolar açısından herhangi bir sembolik anlamı olmayan yerlerdir. Yetkililerin bu yaklaşımı protestoların özüne aykırıdır. Protestolar, katılımcılarının taleplerini duyurma amacıyla düzenlenir. Yani protesto hakkı bir toplanmayı organize edenlerin ve katılanların mesajlarını, hedef kitleye barışçıl şekilde iletmek için gerçek bir fırsata sahip olmasını gerektirir. Dolayısıyla protestoların etrafında (veya yakınında) pankartlar, dövizler, sloganlar vb. araçlarla dile getirilen bu talepleri duyabilecek/görebilecek insanların olması gerekir. Protestoları önceden belirlenmiş uzak alanlara hapsedmek, kitlelerin taleplerini görünmez kılmaya çalışmak demektir.

Devletler, barışçıl protestoların seçilmiş şekline, mekânına ve zamanına saygı duymalıdır.

PROTESTO DEĞİŞİME GÖTÜREN BİR YOL MU?

Protesto, kamusal alanda talep ve şikâyetleri ifade etmek için, özellikle de mevcut siyasi, sosyal, ekonomik veya kültürel sistemlerin bu talepleri engellediği veya sistematik olarak görmezden geldiği zamanlarda bir yol sağlar. Başka bir deyişle, barışçıl protestolar bireylere, değişim taleplerini dile getirebilecekleri, yaşanan ihlallere dikkat çekebilecekleri, devlet yetkililerinden cevap talep edebilecekleri, kısacası seslerini duyurabilecekleri ve özgürce bir araya gelebilecekleri kamusal bir alan sağlar. Protesto hakkını ifade özgürlüğünden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Çünkü ister bir konunun değişmesine yönelik bir talep olsun, ister yaşanan bir ihlale dikkat çekmek olsun; protestolar bir mesaj iletmeyi amaçlar.

İnsanların düşüncelerini ifade etmelerinin dans, şiir, resim, konuşma, fısıldama gibi birçok yolu vardır. Bu düşünceleri kolektif bir şekilde yani protestolarda dile getirmek de bu yöntemlerden biridir ve ifade özgürlüğü kapsamına girer. Dolayısıyla protestolar insanların ifade özgürlüklerini kullanmaları için önemli bir alan sağlar. Hakları ihlal edilenlerin, susturulmaya ve güçsüzleştirilmeye çalışanların kendi seslerini duyurabilmeleri ve yanlarında olanların işe birlikte mücadele edebilmeleri ve seslerini birleştirebilmeleri için önemli alanlar sağlar.

Protesto hakkı, insan haklarından herkesin faydalanabilmesi yolunda değişimin çok önemli bir adımıdır.

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ: BİR METİNDEN FAZLASI, BİR MÜCADELE

Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesinin üzerinden dört yıldan fazla zaman geçti. Bir gecede alınan bu karar, kadınlar ve LGBTI+'lar için temel bir güvenceyi ortadan kaldırdı. Ancak biz, geçen sürede ne İstanbul Sözleşmesi'nden ne de toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinden vazgeçtik - vazgeçmeyeceğiz.

İstanbul Sözleşmesi, yaşam hakkımızı koruyan, şiddete ve ayrımcılığa karşı uluslararası bir güvencedir. Cinsiyet, toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği veya ifadesi, etnik köken, yaş, sağlık durumu, göçmenlik ya da mültecilik gibi herhangi bir temelde ayrımcılığı reddeder. Kadınlara ve LGBTI+'lara yönelik şiddetin -ya da daha geniş kapsamıyla toplumsal cinsiyet temelli şiddetin- yalnızca bireysel bir mesele değil, toplumsal bir yapı meselesi olduğunu kabul eder.

Sözleşmenin en çarpıcı yönlerinden biri, toplumsal cinsiyet tanımını içeren ilk uluslararası belge olmasıdır. Kadına yönelik şiddeti izole bir sorun gibi ele almak yerine, bu şiddetin kökeninde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin olduğunu açıkça ifade eder. Bu yönüyle, yalnızca sonuçlarla değil, nedenlerle de mücadele eder. Taraf devletlerin de sözleşmeyi bu perspektiften ele alması gerektiğini belirtir.

Toplumsal cinsiyet, kadınlar ve erkekler için doğumda atanan cinsiyete göre toplum tarafından uygun görülen roller, davranışlar ve beklentiler bütünüdür. “Kadın yüksek sesle gülmemeli”, “erkekler oje sürmez”, “kadından şoför olmaz” gibi yargılar, bu toplumsal normların günlük hayattaki yansımalarıdır. Bireylerin nasıl davranmaları ve nasıl giyinmeleri gerektiği, fiziksel özelliklerinin nasıl olması gerektiği, hangi işlerde çalışabilecekleri, nasıl konuşmaları veya gülmeleri gerektiği,

hangi sosyal ortamlarda bulunabilecekleri gibi birçok toplumsal ve kültürel durumu içerir. Doğumda atanan cinsiyete göre bireylere dayatılan bu kalıplar, kişilerin hayatlarını sınırlandıran görünmez bir çerçeve oluşturur.

İstanbul Sözleşmesi de bu çerçeveyi sorgular. Toplumsal olarak kurgulanmış rollerin dışına çıkan bireylerin maruz kaldığı hak ihlallerine dikkat çeker. Herkesin, doğuştan gelen ya da sonradan inşa ettiği kimliğiyle özgürce var olma hakkı olduğunu savunur. Hiç kimse cinsiyeti, cinsiyet kimliği, cinsel yönelimi ya da cinsiyet ifadesi nedeniyle ayrımcılığa maruz bırakılamaz, haklarına erişimi engellenemez.

KALIPLARA SIĞAMAYIZ!

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 2. maddesi, tüm insanların ırk, cinsiyet, dil, din veya herhangi bir başka statü gözetilmeksizin eşit haklara sahip olduğunu söyler. Hiçbir ayrım gözetilmeksizin herkesin, istediği veya doğuştan getirdiği şekilde var olma, toplumlar veya kültürler tarafından belirlenen/dayatılan normların içinde veya dışında hareket etme hakkı vardır. Hiç kimse cinsiyeti, cinsel kimliği, cinsiyet kimliği, cinsel yönelimi veya cinsiyet ifadesi nedeniyle ayrımcılığa maruz bırakılamaz, haklarına erişimi veya haklarının ifası engellenemez. Biz de bu eşitliğin toplumsal yaşamda karşılık bulması için mücadele etmeye devam ediyoruz.

İstanbul Sözleşmesi yalnızca bir metin değil; adaletin, eşitliğin ve yaşam hakkının ta kendisidir. Ve biz, bu sözleşmeden değil, bu sözümüzden dönmeyeceğiz.

**PROTESTO
HAKKINI KORU**

TÜRKİYE’NİN EVRENSEL PERİYODİK İNCELEMESİ VE DÜNYADA İNSAN HAKLARININ DURUMUNA DAİR ÖZET

DAMLA KURU

Savunuculuk Koordinatörü
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

2008 yılından beri işler olan, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi bünyesindeki Evrensel Periyodik İnceleme Mekanizması (BM EPI), beş senelik periyodlar halinde tüm BM ülkelerinin insan hakları alanındaki durumlarını izlemektedir. Bu mekanizmada, devletler birbirlerine insan haklarına ilişkin tavsiyelerini sunar. İlk olarak, BM EPI’de incelemeye taraf olan ülke ulusal bir rapor hazırlar. İkinci olarak, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği incelenen ülkedeki insan haklarının durumuna ilişkin bir rapor yayımlar. Üçüncü olarak ise, paydaşlar raporlarını hazırlar, bunlar sivil toplumun hazırladığı gölge raporlardır. Uluslararası Af Örgütü de faaliyet gösterdiği ülkelerde gölge raporlar hazırlar, bu gölge raporları aynı zamanda savunuculuk faaliyetlerinde de kullanır. Bulundukları ülkelerdeki diğer ülkelerin temsilcilerine, tavsiyelerine katkı sunması için bu gölge raporları gönderir. Geçtiğimiz beş yıllık periyotta Türkiye’de insan hakları bağlamında yaşananların incelendiği oturum 6 Mayıs 2025’te gerçekleşecek.

“İnsan Haklarındaki Derin Aşınma” başlıklı rapor, beş yıllık periyotta yaşanan ihlallerin özetini sunmaktadır. Raporda; yargı bağımsızlığı, barışçıl gösteri hakkı, ifade özgürlüğü, örgütlenme

özgürlüğü, insan hakları savunucularının durumu, LGBTİ+’lara dönük ayrımcılık, toplumsal cinsiyet temelli şiddet, işkence ve kötü muamele başlıklarında önce mevcut durumdaki ihlalleri anlatılıp, ilerleyen bölümde ise bu konulardaki tavsiyelere yer verildi.

Bu inceleme periyodunda, özellikle Türkiye’deki barışçıl gösteri hakkının ihlallerine ve insan hakları savunucularının hedef alınmasına dikkat çektik. Yetkililer, hükümeti eleştiren protestolara yönelik baskıları yoğunlaştırmış ve barışçıl toplanma hakkını geçici ve/veya genel yasaklar, hukuka aykırı güç kullanımı, keyfi olarak gözaltına alınması ve ceza soruşturmaları, haksız kovuşturmalar ve adli kontrol gibi diğer cezalandırıcı tedbirler yoluyla protestocuları kriminalize etmek için yasaların kullanılması yoluyla rutin olarak kısıtlamıştır. İnsan hakları savunucuları, aşırı geniş kapsamlı terörle mücadele yasaları veya Türk Ceza Kanunu’nun çeşitli maddeleri uyarınca ceza yargılamalarında sistematik olarak hedef alınmakta ve bu durum yalnızca bireysel insan hakları savunucularının faaliyetlerini etkilemekle kalmamakta, aynı zamanda daha geniş bir şekilde sivil toplumda “caydırıcı etki” yaratarak ifade ve örgütlenme özgürlüğü hakkının kullanılmasını da etkilemektedir.

DÜNYADA İNSAN HAKLARININ DURUMU

BM EPI mekanizmasında devletler birbirine dönük tavsiyelerde bulunmaktadır, bu nedenle tavsiyede bulunacak ülkelerin de insan hakları açısından sağlam bir duruşu olması gerekmektedir. Fakat 29 Nisan 2025’te yayımlanan yıllık raporumuz birçok ülkenin insan hakları açısından pek parlak vaziyette olmadığını gösteriyor.

Yıllık rapor, dünya genelinde otoriter uygulamaların ve muhalefete yönelik acımasız baskıların arttığına altını çiziyor. Uluslararası Af Örgütü, 2024’te ifade, örgütlenme ve barışçıl toplanma özgürlüğünü hedef alan otoriter yasa, politika ve uygulamaların yaygınlaşmasını belgeledi. Dünyanın dört bir yanındaki hükümetler, medya kuruluşlarını yasaklayarak, STK’ları ve siyasi partileri dağıtarak ya da askıya alarak, muhalifleri asılsız “terörizm” ya da “aşırıçılık” suçlamalarıyla hapse atarak ve insan hakları savunucularını, iklim aktivistlerini, Gazze’yle dayanışma eylemcilerini ve diğer muhalifleri kriminalize ederek hesap verebilirlikten kaçmaya, güçlerini pekiştirmeye ve korku salmaya çalıştılar. İnsan haklarını temel değerleri olarak kabul eden Avrupa Birliği’ne üye ülkeler bile insan haklarında parlak bir tablo çizmemekte. Örneğin, Mart 2025’te Citizen Lab, Paragon casus yazılımının İtalya’daki gazetecilere ve insan hakları savunucularına karşı kullanılmasını içeren çok sayıda vakayı tespit eden bir rapor yayımladı. Belçika makamları, ülkenin uluslararası hukuk, AB hukuku ve Belçika hukuku çerçevesindeki yükümlülüklerini ihlal ederek, sığınma talebinde bulunan binlerce kişiyi kabul etmemeye ve onları evsizliğe zorlamaya devam etmektedir. 18 Mart’ta Macaristan Parlamentosu, Macaristan’da Onur Yürüyüşlerini yasaklayacak, ve yürüyüşü örgütleyenlere ve katılımcılara para cezası uygulanmasına ve katılımcıları tespit etmek için yüz tanıma yazılımı kullanmasına izin verecek bir yasa tasarısını kabul etti. Bu yasa, LGBTİl toplumuna yönelik açık bir saldırıdır ve Macaristan’ın ayrımcılığı yasaklama, ve ifade ve barışçıl toplanma özgürlüğünü güvence altına alma yükümlülüklerinin açık bir ihhalidir.

TÜRKİYE’NİN GÜNCEL DURUMU

Her ne kadar BM EPI süreci geçtiğimiz beş yılı incelese de Türkiye 2025 itibarıyla de insan hakları açısından gelişme gösterememiştir. İstanbul Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu’nun 19 Mart 2025 tarihinde gözaltına alınmasından sonra Türkiye, ülke genelinde yaygın protestolara ve yüzlerce kişinin gözaltına alınmasına tanıklık etti. Bu kitlesel gözaltılara, hukuki destek sağlamak amacıyla müdahil olan avukatlar bizzat baskıların hedefi oldular.

Kitlesel protestolara yönelik baskılara, bağımsız medyaya ve gazetecilere yönelik yoğun saldırı ve baskılar eşlik etti. Protestoları haberleştirdikleri gerekçesiyle İstanbul ve İzmir’de en az 11 yerel gazeteci gözaltına alındı, bunlardan yedisi 25 Mart’ta Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu’na muhalefet ettikleri iddiasıyla tutuklandı. Yedi kişi daha sonra 27 Mart’ta serbest bırakıldı. En az 10 yerel gazeteci İstanbul’daki protestoları yerinde takip ederken polis tarafından fiziksel saldırıya uğradı, bir gazeteci de protestocular tarafından darp edildi.

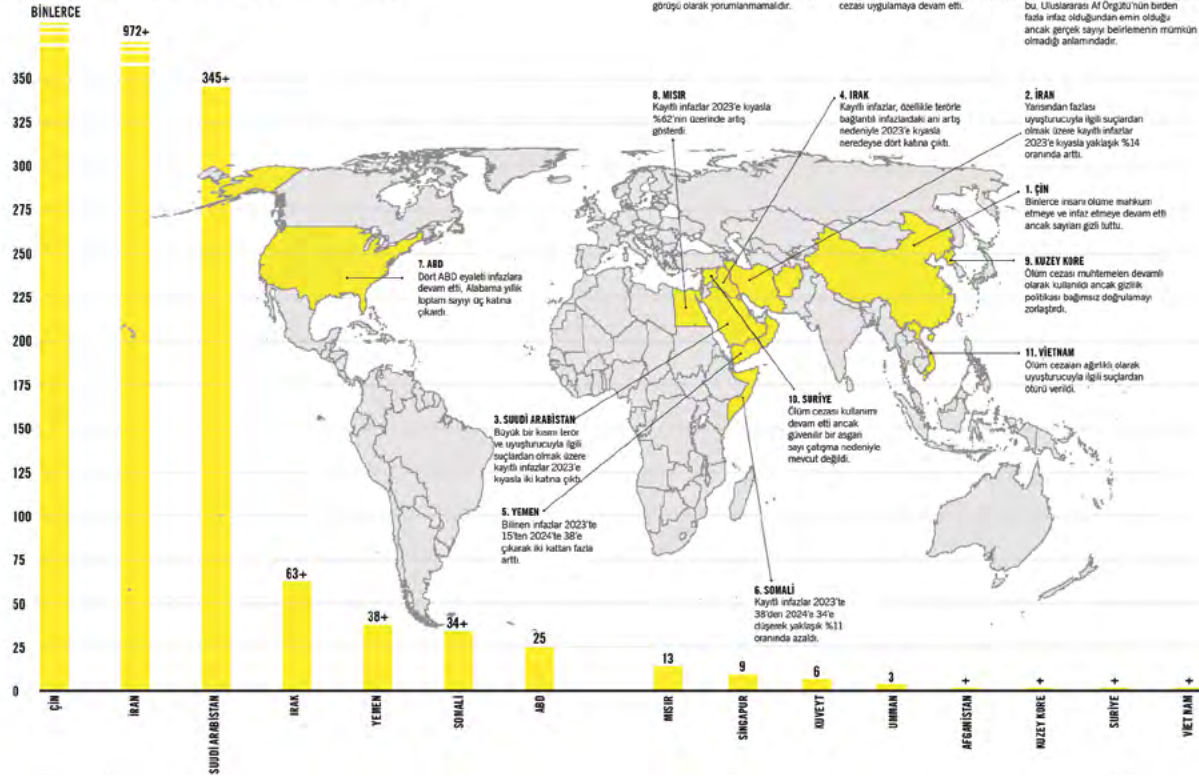
Türkiye yetkililerine, uluslararası insan hakları hukuku uyarınca herkesin barışçıl toplanma özgürlüğü hakkına saygı gösterme ve bu hakkı güvence altına alma yükümlülükleri olduğunu hatırlatıyoruz.

Türk Ceza Kanunu ve Terörle Mücadele Kanunu hükümleri uyarınca cezai soruşturmalara maruz kalan insan hakları savunucuları, genellikle polis tarafından gözaltına alınmakta ve soruşturmalar sırasında uzun süreli ve cezalandırıcı tutukluluk hallerinde tutulmaktadır. Devletler, insan hakları savunucularını, insan hakları ihlallerini önlemek ve işlendiği durumlarda ihlalleri bildirmek adına yürüttükleri çalışmaları sırasında korumakla ve hak savunuculuğu için elverişli bir ortam sağlamakla yükümlüdür. Yetkililer, ceza soruşturmalarının, tutuklamaların ve yargılamaların, insan hakları savunucularını hedef almak için kötüye kullanılmamasını sağlamalıdır.

2025 Şubat ayında Türk Ceza Kanunu’nda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklif Taslağı basına sızdı. Taslak teklif, 2025 Aile Yılı ile birlikte özellikle LGBTİ+’lara artan ayrımcılığı körükleme riski taşıyor. Hem Macaristan örneğinden hem Türkiye’den görüyoruz ki, LGBTİ+’lara yönelik nefret söylemi tam da onları koruması gereken devletler tarafından körükleniyor.

Dünyanın ve Türkiye’nin kötüye giden durumu, insan hakları savunucularını da durdurmayacaktır. Herkesin insan haklarına erişeceği bir dünya için çalışma hedefimize de zarar vermemelidir. Aksine, mücadeleyi bırakmamamız için önemli işaretlerdir.

2024'TE ÖLÜM CEZASI UYGULAYAN ÜLKELER

2024'TE 1518 KİŞİ İNFAZ EDİLDİ, İNFAZLAR 2015'TEN BU YANA EN YÜKSEK SAYIYA ULAŞTI

Uluslararası Af Örgütü'nün dünya genelinde ölüm cezasının kullanımına ilişkin yıllık raporuna göre, 2024 yılında 15 ülkede bin 500'den fazla kişi infaz edildi. 2023'te 1153 olan infaz sayısının 2024'te yüzde 32 arttığı görüldü. “**Ölüm Cezaları ve İnfazlar 2024**” raporunda, 2024 yılında çoğunluğu Orta Doğu'da olmak üzere 1518 infaz gerçekleştirildiği belirtildi. Bu, 2015'ten (en az 1634) bu yana kaydedilen en yüksek sayı. Üstelik bu sayılar, dünyanın en fazla infaz uygulayan ülkesi olan Çin'deki (binlerce olduğu düşünülüyor) ve ölüm cezasına yaygın olarak başvuran Kuzey Kore ve Vietnam'daki infazları kapsamıyor!

2024 yılında en yüksek kayıtlı infaz sayısının bulunduğu beş ülke Çin, İran, Suudi Arabistan, Irak ve Yemen oldu. Rapora göre, İran, Irak ve Suudi Arabistan, bilinen infazlardaki genel artıştan sorumlu; üç ülkedeki infazlar, dünya genelinde kaydedilenlerin yüzde 91'ini oluşturdu. Bu üç ülke toplamda, 1380 kayıtlı infaz gerçekleştirdi.

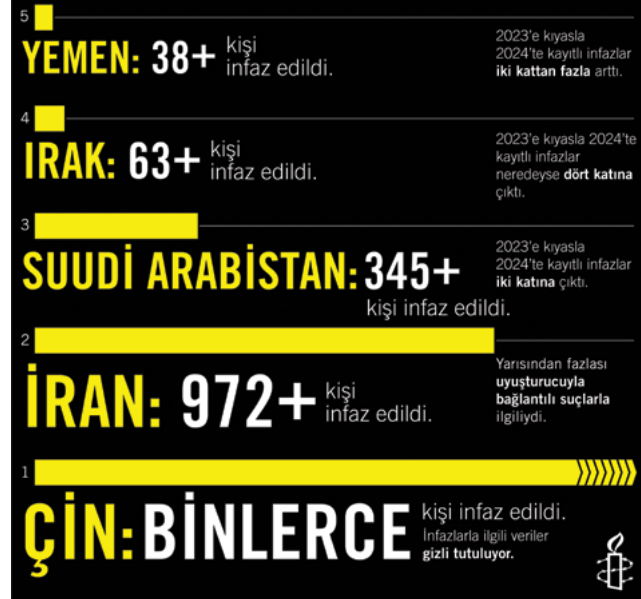
YETKİLİLER, ÖLÜM CEZASINI SİLAH HALİNE GETİRDİ

2024 yılı boyunca, Uluslararası Af Örgütü, liderlerin ölüm cezasını kamu güvenliğini artıracak gibi gerçeği yansıtmayan bir bahaneyle veya halk arasında korku yaymak için silah haline getirdiğine tanıklık etti. Covid-19 pandemisinin sona ermesinden bu yana infazlarda devamlı

bir artış eğiliminin meydana geldiği ABD'de (2023'te 24 kişiyi kıyasla), 2024'te 25 kişi infaz edildi. Yeni seçilen Başkan Trump, insanları “vahşi tecavüzcülerden, katillerden ve canavarlardan” korumak için bir araç olarak defalarca ölüm cezasına atıfta bulundu. Başkan Trump'ın insanlık dışı açıklamaları, ölüm cezasının suç üzerinde benzersiz bir caydırıcı etkisi olduğu yönündeki yanlış anlatıyı destekledi.

Orta Doğu bölgesindeki bazı ülkelerde ölüm cezaları, insan hakları savunucularını, muhalifleri, protestocuları, siyasi rakipleri ve etnik azınlıkları susturmak için kullanıldı. Yetkililere meydan okuma cesareti gösterenler, özellikle İran ve Suudi Arabistan'da cezaların en zalimiyle karşılaştı. Bu ülkelerde ölüm cezası, karşıt görüşlerini ifade edecek kadar cesur olanları susturmak için kullanıldı. **Uluslararası Af Örgütü Genel Sekreteri Agnès Callamard'a** göre, 2024'te İran'ın, “Kadın, Yaşam, Özgürlük” protestoları sırasında İslam Cumhuriyeti rejimine meydan okuyan kişileri cezalandırmak için, ölüm cezasına başvurmaya devam etmesi bunun en belirgin göstergelerinden biri. Öyle ki, geçen yıl, biri zihinsel engelli bir genç olan iki kişi protestolarla bağlantılı olarak, adil olmayan yargılamaların ve işkence altında elde edilen “itirafların” ardından infaz edildi.

2024: DÜNYANIN EN ÇOK İNFAZ UYGULAYANLARI

Suudi Arabistan yetkilileri de, ölüm cezasını siyasi muhalefeti susturmak ve 2011-2013 arasında “hükümet karşıtı” protestoları destekleyen ülkedeki Şii azınlığa mensup vatandaşları cezalandırmak için araçsallaştırmayı sürdürdü. Ağustosta yetkililer, Abdulmecid El Nimr'i El Kaide'ye katılmakla bağlantılı terör suçları nedeniyle infaz etti. Ancak ilk mahkeme belgelerinde, Nimr'in protestolara katılımı konu edilmişti.

Kongo Demokratik Cumhuriyeti, infazlara devam etmeyi planladığını açıklarken, Burkina Faso'da askeri yetkililer, adi suçlar için ölüm cezasını geri getirmeyi planladıklarını duyurdu.

UYUŞTURUCUYLA BAĞLANTILI SUÇLAR NEDENİYLE İNFAZLAR ARTTI

2024'teki infazların yüzde 40'ından fazlası hukuka aykırı olarak, uyuşturucuyla bağlantılı suçlar nedeniyle gerçekleştirildi. Oysa uluslararası insan hakları hukuku ve standartları uyarınca, ölüm cezasının kullanımı “en ciddi suçlar” ile sınırlandırılmalı; dolayısıyla insanların uyuşturucuyla ilgili suçlar nedeniyle ölümlerle cezalandırılması bu eşliği karşılamıyor.

2024'te bilinen tüm infazların yüzde 42'si dört ülkede (Çin, İran, Singapur ve Suudi Arabistan) uyuşturucuyla ilgili suçlar nedeniyle hukuka aykırı olarak gerçekleştirildi. Yıl boyunca Maldivler, Nijerya ve Tonga dahil birçok ülke uyuşturucuyla ilgili suçları cezalandırmak için ölüm cezasını getirmeyi değerlendirdi. Uluslararası Af Örgütü Genel Sekreteri Callamard, insanların uyuşturucuyla ilgili suçlar nedeniyle ölümlerle cezalandırılmasının dezavantajlı arka planlardan gelenleri orantısız etkilediğini vurgularken,

RAPORDAN ÖNE ÇIKANLAR: EN ÇOK İNFAZ İRAN'DA OLDU

- İran**'da yetkililer en az 972 kişiyi infaz etti; bu sayı 2023'teki 853'e kıyasla yüzde 14'lük bir artış göstererek 2015'ten bu yana kaydedilen en yüksek sayı oldu. İran'da 2024 yılında bilinen tüm infazların en az yüzde 52'si (505) uyuşturucuyla ilgili suçlardan hüküm giymiş kişilerin infazlarıydı; bu durum, yetkililerin 2021 yılında ölüm cezasının hukuka aykırı kullanımını artıran ağır cezalandırıcı bir uyuşturucu politikasına geri dönmelerinden bu yana kaydedilen kaygı verici artış eğiliminin bir devamıydı.
- Irak**'ta bilinen infaz sayısı (en az 63) 2023'e (en az 16) göre dört kat artış gösterdi ve 2019'dan bu yana kaydedilen en yüksek sayı oldu. Bilinen tüm infazlar terörle ilgili suçlardan hüküm giymiş kişileri kapsıyordu.
- Suudi Arabistan** yetkilileri, bir önceki yıla (172) kıyasla infazlara başvurma sayısını iki katına çıkararak (en az 345), Uluslararası Af Örgütü kayıtlarına göre herhangi bir yıldaki en yüksek infaz sayısına ulaştı.
- Bilinen infazlardaki artışlar, özellikle üçte iki oranında artışla (2023'te sekizden 2024'te 13'e) **Mısır**'da; infazların neredeyse iki katına çıktığı (beşten dokuza) **Singapur**'da ve yıllık toplamın 2023'e kıyasla iki katından fazla arttığı (en az 15'ten en az 38'e) **Yemen**'de de kaydedildi.
- Kongo Demokratik Cumhuriyeti** (2023'te en az 33'ten 2024'te en az 125'e), **Hindistan** (120'den 139'a), **Irak** (en az 138'den en az 200'e), **Moritanya** (en az beşten en az 23'e), **Nijer** (en az sekizden en az 16'ya), **Tunus** (en az üçten en az 12'ye) ve **Yemen**'de (en az 81'den en az 152'ye) verildiği bilinen ölüm cezalarının sayısında önemli artış tespit edildi.
- 46 ülkede yeni ölüm cezaları kaydedilirken, bu sayı 2023 yılına göre altı azaldı (52).
- Cezayir** (2023'te en az 38'den 2024'te sekize), **Bangladeş** (en az 248'den en az 165'e), **Mısır** (590'dan 365'e), **Endonezya** (en az 114'ten en az 85'e), **Kenya** (131'den üçe), **Lübnan** (en az 11'den en az ikiye), **Libya** (en az 29'dan en az 11'e), **Malezya** (en az 38'den 24'e), **Myanmar** (en az 19'dan en az 7'ye), **Nijerya** (en az 246'dan en az 186'ya), **Somali** (en az 31'den en az 17'ye) ve **Sri Lanka** (en az 40'tan en az 25'e) ölüm cezalarının sayısında düşüş yaşanan ülkeler oldu.
- Bangladeş** (4), **Çin** (+), **Hindistan** (8), **İran** (+), **Irak** (6), **Ürdün** (2), **Pakistan** (3), **Tayland** (20) ve **Vietnam**'da (3) kadınlar ölüm cezasına çarptırıldı.

DÜNYANIN YARISINDAN FAZLASINDA

ÖLÜM CEZASI KALDIRILDI

BUNLARI BİLİYOR MUYDUNUZ?

- **Japonya, Maldivler ve ABD** de dahil olmak üzere birçok ülkede ruhsal veya zihinsel engelli kişiler ölüm cezasına mahkûm ediliyor.
- **Afganistan, Bangladeş, Çin, Mısır, İran, Irak, Myanmar, Kuzey Kore, Pakistan, Suudi Arabistan, Singapur ve Yemen** dahil olmak üzere birçok ülkede uluslararası adil yargılama standartlarına uymayan yargılamalar sonrasında ölüm cezaları veriliyor.
- **İran ve Suudi Arabistan'**da işkence veya diğer türde kötü muamele yoluyla alınmış olabilecek "itirafılar" sonucunda insanlar suçlu bulundu ve ölüm cezasına mahkûm edildi.
- **Bangladeş, Lübnan ve Yemen**'de sanık hazır bulunmadan (gyabında) ölüm cezaları verildi.
- **Kongo Demokratik Cumhuriyeti ve Myanmar'**da askeri mahkemeler sivilleri ölüme mahkûm etti.
- Ölüm cezası, kasten öldürme içermeyen ve bu nedenle uluslararası hukuk kapsamında "en

uyuşturucu ticaretini azaltmada kanıtlanmış hiçbir etkisi olmadığını tespit edildiğini belirtiyor: “Uyuşturucuyla bağlantılı suçlar için ölüm cezasını destekleyen liderler, etkisiz ve hukuk dışı çözümler önermektedir. Maldivler, Nijerya ve Tonga gibi, uyuşturucuyla ilgili suçlar için ölüm cezası getirmeyi değerlendiren devletler kınanmalı ve uyuşturucuyla mücadele politikalarının merkezine insan haklarını almaya teşvik edilmelidir.”

“DÜNYANIN DARAĞACININ GÖLGESİNDEN KURTULMASI AN MESELESİ”

2024 yılında infazlarda artış yaşansa da sadece 15 ülkede infaz gerçekleştiriliyor. Üstelik bu, iki yıldır üst üste bu zamana kadar kayıtlara geçen en düşük sayı. Bugün itibarıyla ölüm cezasını 113 ülke tamamen, 145 ülke ise yasada veya uygulamada kaldırdı.

2024 yılında Zimbabve, adi suçlar için ölüm cezasını kaldıran yasa tasarısını onayladı. İlk kez, BM üye devletlerinin üçte ikisinden fazlası, ölüm cezası kullanımının ertelenmesine dair onuncu Genel Kurul kararı oylamasında lehte oy kullandı. Malezya'da da ölüm cezası reformları, infaz riski altındaki kişi sayısında binin üzerinde bir azalma sağladı.

Görevden ayrılan ABD Başkanı Biden, federal ölüm cezası altındaki 40 kişiden 37'sinin cezalarını hafifletti; dönemin Kuzey Carolina Valisi Roy Cooper ise diğer kayda değer indirimlerin yanı sıra yıl sona ererken 15 ölüm cezasını kaldırdı.

Ayrıca tüm dünya kampanyanın gücüne tanıklık etti. Japonya'da yaklaşık 50 yılı ölüm cezası altında geçiren Hakamada Iwao, Eylül 2024'te beraat etti. Gelişmeler 2025 yılında da devam etti; Alabama'da, yargılama sürecindeki ciddi eksikliklere rağmen ölüme mahkûm edilen siyah bir erkek olan Rocky Myers, ailesi ve avukatlarının, eski bir jüri üyesinin, yerel aktivistlerin ve uluslararası toplumun çağrılarının ardından mart ayında affedildi.

Ölüm cezasının, bugünün dünyasında yeri olmayan tüyler ürpertici bir uygulama olduğunu vurgulayan **Agnès Callamard**, “Binlerce infazdan

ciddi suçlar” eşliğini karşılamayan suçlar için
kullanıldı. Örneğin:

- Uyuşturucuya İlgili Suçlar:** Çin (+), İran (505, toplamın yüzde 52'si), Suudi Arabistan (122, yüzde 35) ve Singapur'da (8, yüzde 89) uyuşturucuya ilgili suçlardan infazlar kaydedildi. Uluslararası Af Örgütü 2024 yılında, küresel çapta kaydedilen toplam infazların yüzde 42'sini oluşturan ve 2023 yılı toplamına (508) göre yüzde 25'lik bir artışa işaret eden 637 uyuşturucu bağlantılı infaz kaydetti. Bu tür infazları gerçekleştirmiş olma ihtimali çok yüksek olan Vietnam'a ilişkin bilgi mevcut değil. Uyuşturucuya ilgili suçlar nedeniyle 13 ülkede 337 yeni ölüm cezası verildiği biliniyor: Bangladeş (3, toplamın yüzde 2'si), Çin (+), 16 Endonezya (64, yüzde 75), İran (+), Irak (122, yüzde 61), Kuveyt (3, yüzde 43), Laos (2, yüzde 100), Malezya (9, yüzde 38), Pakistan (2, yüzde 2), Singapur (5, yüzde 100), Sri Lanka (1, yüzde 4), Yemen (1, yüzde 1) ve Vietnam (121, yüzde 81). Tayland'da, 2024 yılı sonunda ölüm

cezasına çarptırılan 364 kişiden 37'si kadın olmak üzere 252'si (yüzde 69) uyuşturucuyla ilgili suçlardan hüküm giymişti.

- **Yolsuzluk gibi mali suçlar:** Çin ve Vietnam.
- **"Dinden dönme" veya "dine hakaret"** gibi dine karşı suç olarak kabul edilen eylemler: Pakistan.
- **Ayni veya karşı cinsten onay veren yetişkinler arasında evlilik dışı cinsel ilişki:** Yemen.
- **Tecavüz:** Bangladeş, Mısır, Hindistan, İran, Kuveyt ve Suudi Arabistan (diğer ölümcül olmayan suçlarla birlikte) ve Yemen (insan kaçırma ile birlikte).
- **"Vatana ihanet", "ulusal güvenliğe karşı eylemler", yabancı bir kuruluşla "işbirliği", "casusluk", "liderin politikalarını sorgulamak", "ayaklanmaya ve terörizme katılmak", "devlete/ yöneticiye karşı silahlı isyan" ve can kaybına yol açıp açmadığına bakılmaksızın diğer "devlete karşı işlenen suçlar":** Gana, İran, Suudi Arabistan ve Yemen.

sorumlu olduğunu düşündüğümüz bazı ülkelerde gizlilik devam ederken, ölüm cezası uygulamaya devam eden ülkelerin tek başına bir azınlık olduğu da ortada. 2024 yılında, yalnızca 15 ülkenin infaz uygulamasıyla bu sayının üst üste ikinci yıl en düşük sayıda kalması, bu zalimane, insanlık dışı ve alçaltıcı cezadan uzaklaştığının bir göstergesi" diyor ve ekliyor:

“İnsanlar ölüm cezasına son verilmesi için kampanya yürütmeye öncelik verdiğinde bu gerçekten işe yarıyor. Ölüm cezasını araçsallaştırmaya kararlı olan az sayıdaki lidere rağmen rüzgâr tersine dönüyor. Dünyanın darağacının gölgesinden kurtulması artık an meselesi.”

ÖLÜM CEZASINA SON VERİN!

CİDDİ SAĞLIK RİSKİ ALTINDAKİ AFGAN SİĞİNMACI İÇİN ACİL EYLEM

Uluslararası Af Örgütü, gözleri görmeyen ve haftada üç kez böbrek diyalizine bağımlı olan ve uluslararası koruma başvurusu 28 Şubat'ta Bursa Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından reddedilen Afgan sığınmacı Tabriz Saifi için acil eylem başlatarak, Göç İdaresi Başkanlığı'na hitaben yazılmış bir dilekçeyi imzaya açtı.

“Size, Afgan sığınmacı Tabriz Saifi’nin temel ve yaşamsal tıbbi tedaviye eksiksiz olarak erişebilmesini sağlamak üzere acilen müdahale etmeniz için yazıyorum” diye başlayan dilekçede, özetle şunlara yer verildi:

“Gözleri görmeyen ve haftada üç kez diyalize bağımlı olan Tabriz Saifi, tıbbi tedaviye erişimde kısıtlılıklarla karşılaşmaya devam etmektedir ve bu nedenle sağlığı hâlâ tehlike ve risk altındadır.

Sizi, Türkiye'nin sağlık hakkını da içeren insan hakları yükümlülükleri doğrultusunda, Tabriz Saifi'nin ücretsiz tıbbi tedavi hizmetlerine eksiksiz erişimini yeniden tesis etmek ve haftada üç kez ücretsiz olarak böbrek diyalizine girebilmesini ve ciddi sağlık durumu için gerekli diğer tüm tıbbi tedavi türlerine erişebilmesini sağlamak üzere acilen harekete geçmeye çağırıyorum."

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) ile ailenin avukatlarının müdahaleleri ve Bursa Göç İdaresi'ne yapılan çağrılar üzerine Saifi 19 Mart'tan bu yana, otobüsle iki vesaitle gidebildiği ve iki saatte ulaşabildiği bir hastanede ücretsiz diyaliz tedavisi görebiliyor. Ancak yorucu bir işlem olan diyalizden ardından evine taksiyle dönmesi gerektiğinden, bu durum ciddi bir mali yük oluşturuyor. Üstelik yakın zamanda ampute edilen iki parmağı için tedavi göremiyor ve gerekli ilaçlara ücretsiz erişemiyor.

AİLE HÂLÂ ULUSLARARASI KORUMA BAŞVURU SAHİBİ

29 yaşındaki Tabriz Saifi, kronik böbrek hastası. Hastalığı nedeniyle haftada üç kez diyalize girmesi gerekiyor. Ayrıca görme yetisinden tamamen yoksun; annesinin, babasının ve iki kardeşinin desteğine bağlı. Saifi'nin ailesi, Temmuz 2021'de, baba Nasruddin Saifi'nin Afganistan'da daha önce işçken ve diğer türde kötü muameleyle maruz bırakılması ve bu tecrübenin tüm aile bireyleri üzerindeki etkileri nedeniyle TIHV'e tıbbi ve

psikososyal destek başvurusunda bulundu ve halihazırda bu destekten yararlanıyor.

Şubat 2017’de Nasruddin Saifi, tüm ailesi adına uluslararası koruma başvurusu yaptı. Başvuru Şubat 2021’de, Yalova İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından reddedildi. Aile, Bursa İdare Mahkemesi’nde karara itiraz etti ancak mahkeme Saifi kararı onadı. Üst mahkemeye yapılan itiraz üzerine bölge idare mahkemesi, İl Göç İdaresi Müdürlüğü’nün kararını bozdu. Aile hâlâ uluslararası koruma başvuru sahibi ve sığınmacı statüsünde.

Ailenin uluslararası koruma başvurusu 28 Şubat 2025'te, Tabriz Saifi ile yapılan mülakatın ardından, esas başvuru sahibi Saifi'nin babası olduğu halde ikinci kez reddedildi. Ailenin avukatları, Tabriz Saifi'ye gözlerinin görmemesi nedeniyle okuyamadığı bir belgenin imzalatılması da dahil olmak üzere mülakatla ilgili birçok ciddi usulsüzlüğe dikkat çekti.

TABRİZ SAİFİ CİDDİ SAĞLIK RİSKİ ALTINDA

İNSAN HAKLARI EĞİTİM PROGRAMI FAALİYETLERİ

İnsan Hakları Eğitimi Program Ekibi

DİLEK KUMCU ÇOCUK HAKLARI OKULU 2. DÖNEM ÇALIŞMALARI BAŞLADI

İnsan Hakları Eğitimi (İHE) programı olarak, 2024 yılının kasım ve aralık aylarında ilk dönem çevrimiçi atölyeleri tamamlanan Dilek Kumcu Çocuk Hakları Okulu katılımcıları ile 25-26 Ocak 2025 tarihinde Ankara'da bir araya geldik. Ortak Yaratım Atölyesi İstanbul, İzmir, Hakkari, Diyarbakır, Van ve Gaziantep illerinden katılımcılarla tamamlandı. Katılım belgelerinin sunulmasıyla programın ilk dönemi tamamlandı.

2025 yılının şubat ayında Dilek Kumcu Çocuk Hakları Okulu 2. Dönem kayıtları açıldı. Yoğun ilgi gören programın kayıtları kısa sürede tamamlandı.

Bu kapsamda; mart ayında gerçekleştirilen ve okulun ilk modülü olan Çocuk Hakları Başlangıç Atölyeleri 1-2 Mart 2025, 15-16 Mart 2025 ve 22-23 Mart 2025 tarihlerinde çevrimiçi olarak düzenlendi ve atölyelere toplam 55 kişi katıldı. İlk atölyeyi tamamlayan katılımcılarla 12-13 Nisan 2025 ve 19-20 Nisan 2025 tarihlerinde "Çocuk Hak ve Özgürlükleri İçin Harekete Geçmek" başlıklı

ikinci modülün atölyeleri düzenlendi.

Programın son modülü olan Ortak Yaratım Atölyesi mayıs ayı içerisinde yüz yüze gerçekleştirilerek 2. dönemin tamamlanması planlanıyor.

ONAY KÜLTÜRÜ ATÖLYELERİ VE PRIMA FACİE/İLK BAKIŞTA OYUN TEMSİLİ

Karşılıklı saygıya dayalı, hevesli bir "Evet" in norm haline geldiği bir iletişim biçiminin, onay kültürünün yaygınlaşması amacıyla yürüttüğümüz çalışmalara devam ettik.

İlk olarak, Eksi On Altı Kolektif sanat topluluğunun "Prima Facie" oyununu İstanbul'da tiyatroseverlerle buluşturduk. 6 Ocak 2025 tarihinde İstanbul'da oynanan oyuna 120 kişi katıldı. "Prima Facie" oyun temsilinin ardından Uluslararası Af Örgütü Türkiye Direktörü Ruhat Sena Akşener'in moderatörlüğünde oyuncu Olcay Yusufoglu, Efsun Sertoğlu ve Ezel Buse Sönmezocak'ın katılımıyla onay kültürü üzerine bir söyleşi yapıldı.

İHE çalışmalarının önemli bir parçası

olan "Evet Hakkında Konuşalım mı?" Onay Kültürünün Oluşturulması Yönünde Değişim Yaratmak" başlıklı atölye çalışmalarımızı 18 Ocak tarihinde Mardin'de, 19 Ocak tarihinde ise Diyarbakır'da gerçekleştirdik. Yüz yüze gerçekleştirdiğimiz atölye çalışmalarında farklı meslek ve yaş gruplarından katılımcılarla bir araya geldik. Katılımcıların atölye boyunca edindikleri bilgiler ile onay kültürünü gündelik yaşamda yaygınlaştırmaya yönelik öneri ve farkındalıkları, her iki atölyenin en önemli çıktıları arasında yer aldı. CEİDizler Hibe Programı kapsamında Aramızda Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Derneği ile birlikte yürüttüğümüz çalışma kapsamında 15-16 Mart 2025 tarihlerinde Ankara'da iki günlük "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifiyle Güvenli Flört İlişkileri" atölyesini gerçekleştirdik. Atölyede Ankara'nın farklı üniversitelerinden öğrencilerle bir araya geldik ve birlikte onay kültürü üzerine düşündük. Atölyelerin yanı sıra onay kültürü, toplumsal cinsiyet eşitliği ve İstanbul Sözleşmesi odağındaki çalışmalarımızı Finlandiya Büyükelçiliği ve TED Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Merkezi tarafından

düzenlenen Pekin+30 bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğinin ele alındığı etkinlikte panelist olarak yer aldık. Toplumsal cinsiyet temelli şiddetin önlenmesinde insan hakları çalışmalarının önemini vurgulayarak; İstanbul Sözleşmesi'ne geri dönüşmesi çağrımızı yineledik.

ÇEVİRİMİÇİ BULUŞMALAR...

Çocukların Bedensel Söz Hakkının Korunması İçin Önleyici Yaklaşımlar

Cinsel istismarla mücadelenin önleme, adalet ve iyileştirme yaklaşımlarını içeren bütünlüklü bir yaklaşım gerektirdiğinden hareketle ve adalet sisteminin işlemesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, çocukların hak özneleri olarak görülmesi amacıyla 1 Mart 2025 tarihinde çocukların bedensel söz hakkını konuşmak için bir araya geldik. Çocuk Hakları Aktivitesi Hatice Kapsuz ve Av. Ceren Kalay Eken kolaylaştırıcılığında gerçekleşen atölyede, yetişkinler olarak hem kendi algılarımızı dönüştürmek hem de sorumluluklarımızı fark etmek için koruyucu

önleyici yaklaşımlar ile adalet sistemini ele aldık.

Eğitimde Haklar: Araçlar ve Deneyimler

Öğretmen Ağı'nın ev sahipliğinde gerçekleşen seminerde İHE ekibi olarak eğitim ve öğrenme ortamlarında insan haklarının güçlendirilmesinde öğretmenlerin ve farklı eğitsel araçların rolü ve önemi üzerine odaklandık. Bu bağlamda İnsan Hakları Evrensel Beyanname (İHEB) Kart Oyunu ve Feminist Alfabe araçlarının öğrenme ortamlarında nasıl kullanılabileceğine ilişkin bilgilendirme yaptık.

İstanbul Sözleşmesi'nden Vazgeçmiyoruz!

İnsan Hakları Eğitimi Programı olarak, İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararının dördüncü yılında toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinde yol haritası sunan İstanbul Sözleşmesi'ne neden ihtiyaç duyduğumuzu konuşmak ve ondan neden vazgeçmediğimizi yeniden ifade etmek amacıyla 9 Nisan 2025 tarihinde düzenlediğimiz, Dr. F. Ceren Akçabay

ve Dr. Kuvılcım Turanlı'nın konuşmacı olduğu çevrimiçi oturumda Giresun'dan Hatay'a farklı illerden katılımcılarla bir araya geldik.

Olağanlaştırmış Olağanüstü Hâl Sürecinde Yargı Bağımsızlığı (Mümkün mü?)

Haklar ve özgürlükler alanındaki ihlallerinin yoğunlaştığı, ifade özgürlüğü ve barışçıl protesto hakkına yönelik yargı baskısının arttığı bu dönemde yargı bağımsızlığı üzerine birlikte düşünmek amacıyla 12 Nisan 2025 tarihinde hukukçu Ezgi Duman'ın konuşmacı olarak yer aldığı bir çevrimiçi oturum düzenledik.

Sizlerin de insan hakları eğitimi programıyla ilgili görüşlerinizi ihe@amnesty.org.tr adresine iletmenizi veya program ekibimizle iletişime geçmenizi heyecanla bekliyoruz.

AKTİVİZM VE ETKİNLİKLER

NESLİŞAH CÖMERT

Üyelik İlişkileri ve Aktivizm Koordinatörü
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Uluslararası Af Örgütü aktivistleri olarak, insan hakları için dayanışmamızı büyümeye devam ediyoruz. Tanışma toplantılarından kampanya etkinliklerine, planlama atölyelerinden uluslararası eylemlere kadar yürüttüğümüz çalışmalar, daha adil bir dünya için attığımız adımların somut göstergesi oldu. Her birimizin emeğiyle, bu dönemde de hak savunuculuğunu birlikte güçlendirdik.

İNSAN HAKLARI GÜNÜ'NDE BİRLİKTE ÜRETTİK, BİRLİKTE GÜÇLENDİK

15 Aralık Pazar günü İstanbul'da düzenlediğimiz etkinlikte, üyelerimiz ve aktivistlerimizle bir kez daha dayanışmanın gücünü hissettik. 10 Aralık İnsan Hakları Günü kapsamında ve küresel "Haklar İçin Yaz" kampanyamızla eş zamanlı olarak gerçekleştirdiğimiz bu özel buluşmada, dünyanın dört bir yanında haksızlığa karşı direnen bireylerle dayanışmamızı büyütürken; sanat aracılığıyla duygularımızı ve umutlarımızı paylaştık.

Atölye bölümüne 40'a yakın katılımcı dahil oldu. Bez çanta yapımından heykele uzanan üretim

sürecinde hem yaratıcılığımızı konuşturduk hem de insan haklarına dair mesajlarımızı görünür kıldık. Akşam saatlerinde gerçekleşen resepsiyon ise, yıl boyunca birlikte verdiğimiz mücadelenin ardından birbirimize teşekkür etmek ve yeni döneme umutla başlamak için sıcak ve keyifli bir buluşmaya dönüştü. Haklar İçin Yaz kampanyası kapsamında bu yıl, yazdığımız kartlar, gönderdiğimiz mesajlar ve kurduğumuz bağlarla yalnız olmadıklarını hatırlattık. Yıl boyunca bizimle olan herkese teşekkür ederiz.

Birlikte güçlüyüz ve birlikte değiştiririz.

ÜNİKUİR 5. YIL ETKİNLİKLERİNDE STANT AÇTIK

15 Şubat'ta Ankara'da gerçekleşen ÜniKuir 5. Yıl Etkinlikleri kapsamında kurumsal standımızla yer aldık. Gün boyu süren etkinlikte standımız yoğun ilgi gördü; insan hakları alanında çalışan farklı şehirlerden kurumlarla bir araya gelme, ağ kurma ve yeni aktivistlerle tanışma fırsatı yakaladık. Katılımcılarla güncel kampanyalarımızı paylaştık, hak

temelli çalışmalarımıza dair bilgi ve deneyim aktarımında bulunduk. Etkinlik; dayanışmayı büyütmek, yerelden yükselen sesi daha görünür kılmak ve yeni iş birliklerine alan açmak açısından anlamlı bir buluşmaya dönüştü. Katkı sunan ve standımızı ziyaret eden herkese, ayrıca böylesi kapsayıcı ve güçlü bir etkinliği hayata geçirdikleri için ÜniKuir ekibine teşekkür ederiz.

HAKLAR İÇİN YAZ KAMPANYASI TAMAMLANDI, DAYANIŞMAYA DEVAM EDİYORUZ

Haklar İçin Yaz Kampanyası kapsamında aktivistlerimiz ve üyelerimiz, güçlü bir dayanışma mesajı oluşturmak için bir araya geldi. Katılımcılarımız, kampanyada yer alan vakalar için yazdıkları dayanışma mesajlarını büyük kartonlara yazarak fotoğraflarını çektiler. Grup halinde ya da bireysel olarak bu mesajları görsel hale getirerek, hak ihallerine karşı seslerini yükselttiler.

Kampanya sona ermiş olsa da Şebnem Korur Fincancı ve diğer hak savunucuları için mücadelemiz devam ediyor! Dayanışma

AKTİVİZM VE ETKİNLİKLER

mesajlarımızla sesimizi duyurmaya, haklar için mücadele etmeye devam edeceğiz.

KADINLAR GÜNÜ'NDE ÖZ SAVUNMA ATÖLYESİ: KENDİ GÜCÜMÜZÜ KEŞFETTİK!

8 Mart Kadınlar Günü kapsamında, İstanbul Grubu aktivistlerimizle birlikte, öz savunma atölyesi gerçekleştirdik. Bu etkinlik, aktivistlerimize yalnızca fiziksel beceriler kazandırmakla kalmadı; aynı zamanda kişisel güçlerini keşfetmelerine, karşılaştıkları zorluklara karşı daha güçlü durabilmelerine yardımcı oldu.

Atölyemizde, Kadın Öz Savunma Enstitüsü'nden Rafet ve Kübra hocalarımızın kolaylaştırıcılığında, katılımcılar, beden farkındalıkları geliştirdiler ve kişisel güçlenmeye dair yeni beceriler kazandılar. Şiddetsizlik temelinde ilerleyen atölye, katılımcılara sadece fiziksel öz savunma yöntemleri sunmakla kalmadı, aynı zamanda duygusal ve zihinsel güçlenmelerine de katkı sağladı.

Bu atölye, katılımcıların kendi güçlerini keşfetmesi ve toplumda karşılaştıkları engellerle baş edebilmesi adına önemli bir adım oldu. Şiddet, ayrımcılık ve baskı gibi güçsüz hissettiren durumlarla başa çıkabilmek için her kadının kendi gücüne inancı ve desteği önemli. Öz savunma, yalnızca fiziksel bir savunma şekli değildir; aynı zamanda kendini ifade edebilme, sınırlarını koyabilme ve haklarını savunabilme becerilerini de kapsar.

Bu etkinliğin gerçekleşmesini sağlayan Kadın Öz Savunma Akademisi'ne ve etkinlik için mekan desteği sunarak katkıda bulunan Şiddetsizlik Merkezi'ne teşekkür ederiz.

AKTİVİSTLERLE DEĞERLENDİRME TOPLANTILARI VE YENİ KATILIMCILARLA TANIŞMA

Bu süreçte, aktivistlerimizle bir araya gelerek, çalışmalarımız ve kampanyalarımız kapsamında değerlendirme toplantıları düzenledik ve neler yapabileceğimizi planladık. Yapılan görüşmelerde, yeni projeler ve hedefler üzerine fikir alışverişinde bulunduk. Ayrıca, etkinliğe katılan yeni katılımcılarımızla tanışarak, aramıza yeni aktivistleri katmanın heyecanını yaşadık.

Bu buluşmalar hem mevcut aktivistlerimizi gözden geçirme hem de yeni katılımcılarla daha güçlü bir birliklik oluşturma açısından büyük bir fırsat sundu.

